

Gerrit en zijn gezin

Gerrit Schoemaker (1692-1736) was de enige volwassen geworden zoon van Andries. De biograaf van de Schoemakers, Maurin Nahuys, beschijft ook Gerrit's leven.¹ Hij vermeldt dat Gerrit op 5 september 1692 in de Anjelierstraat geboren en op de 7^e in de Noorderkerk gedoopt werd. Op twintigjarige leeftijd, 22 juni 1713, deed hij geloofsbelijdenis en op 22 mei 1714 trouwde hij Margaretha Esser, geboren in Amsterdam op 7 September 1695. Margaretha Esser was gereformeerd en Gerrit, die van huis uit doopsgezind was, werd dat ook.

Cornelis Pronk (toegeschreven), portretten van *Gerrit Schoemaker* (1692-1736) en *Margaretha Esser* (1695-1771), 1730-35, olieverf op doek, 490 x 410 mm. Particuliere collectie.

Waarschijnlijk in de periode tussen geloofsbelijdenis en huwelijk bracht Gerrit enige tijd in Londen door. Hij was daar betrokken bij de handel in specerijen. Dat blijkt uit een gedicht dat P. Straat ter gelegenheid van Gerrits huwelijk maakte.² Volgens een gedicht van Pieter Langendijk in dezelfde bundel kende hij toen zijn toekomstige vrouw al.

Het gezin woonde achtereenvolgens op de Leliegracht, stille zijde (1714), op de loopzijde tussen Keizers- en Prinsengracht (1715), op de Egelantiersgracht zuidzijde (1716), op de noordzijde bij de eerste dwarsstraat (1722) en tenslotte op de Prinsengracht bezuiden de brouwerij De drie schelpen (1733). De kinderen werden in de Noorder- en Westerkerk gedoopt of begraven; alleen Maria werd, in 1723, in de Nieuwekerk gedoopt en begraven.

Andries Schoemaker in *Beschryving van West-Friesland*, deel I, fol. 299r.
Onderschrift: 'A S gesigt van myn soons woning te buyksloot na durkerdam: schellingwouw en niwendam A 1730'

In het huwelijk van Gerrit en Margaretha werden in een periode van bijna 19 jaar uit veertien zwangerschappen zestien kinderen geboren. Daarvan zijn er tien dood geboren of kort na de geboorte gestorven. Onderstaande gegevens zijn grotendeels aan Nahuys ontleend.³

Kinderen van Gerrit Schoemaker en Margartha Esser

	doopnaam	geboren	overleden	opm.
1	Rachel Maria	04.01.1716		05.04.1735 geh. met Jan Mijnsen
2	Anna	26.03.1717	23.05.1793	22.08.1736 geh. met Klaas Oly
3-4	tweeling	13.03.1718	13.03.1718	resp. 13 en 14 mei
5-6	tweeling	11.10.1718	11.10.1718	
7	Andries	06.12.1719		werd in 1733 makelaar
8	Johanna	28.01.1721		05.04.1741 geh. met Jacob v.d. Port
9	zoon	14.06.1722	14.06.1722	
10	Maria	28.05.1723	30.08.1723	
11	Hendricus	28.04.1725	01.09.1725	
12	zoon	22.05.1727	22.05.1727	
13	zoon	05.09.1728	05.09.1728	
14	Margaretha	13.12.1731	06.11.1805	24.09.1754 geh. met Cornelis Schrevelius
15	dochter	09.06.1733	09.06.1733	
16	Hendrika Maria	04.12.1734		

Vader Andries noemt in zijn geschriften zijn vrouw en kinderen nauwelijks. Van Gerrit zijn wel enkele brieven met privé gegevens bewaard gebleven. Hij schreef die aan Cornelis Backer, oud-schepen van Amsterdam en woonachtig op Backershagen bij Wassenaar.⁴ Blijkbaar een goede vriend van de familie; ook vader Andries kende hem.⁵ De brieven gaan weliswaar over genealogie,⁶ maar er is ook plaats voor familieomstandigheden.

Op 13 Juny 1733:

ik neem de vrijheit vlg: te advertteeren, hoe dat op gisteren myn waarde Huysvrouw, na Lang Luckelen, door de Handt van M^o = Plaatsman is verlost, van ons Dertende kind, synde een Doodt geboorne Dochter, de kraamvrouw is door Godes Goedheyt schoon swak, egter na tyds gelegenheyt reedelyk

Op 15 januari 1735:

Myn lieve Grietie, na haar toestand reedelyk synde geweest, is aangevallen, door een Extra swaare vloed t'geen haar, en ons alle in soo veel angst, gesteld heeft, dat het selve groot verset in onsse Medures heeft gemaakt, dog het schynt door gods goedheyt nu niet erges

Nahuis kent enige brieven van de hiervoor genoemde oud-schepen van Amsterdam, Cornelis Backer, die deze in de jaren 1735 en 1736 op Backershagen schreef: aan zijn 'vriend' Gerrit Schoemaker. Maar nieuwe bijzonderheden over het gezin staan daar niet in.

Gerrit overleed in Amsterdam op 18 oktober 1736, veertien maanden na zijn vader en nog maar vierenveertig jaar oud. Op de 23^e werd hij begraven in de Westerkerk. Volgens Nahuis werden bij die gelegenheid verscheidene lijk- en grafdichten gemaakt, maar daar is er geen van teruggevonden. Zijn weduwe Margaretha Esser overleefde hem 35 jaar. Zij stierf 8 december 1771 in Montfoort op 76-jarige leeftijd.

Veelzijdige bezigheden

Een maand nadat hij getrouwd was, op 27 juni 1714, legde Gerrit Schoemaker, tweeëntwintig jaar oud, in Amsterdam de poorterseed af. In datzelfde jaar werd hij makelaar en tevens sergeant bij de gewapende burgerij. Uit een aantekening van vader blijkt dat Gerrit makelaar in onroerend goed was. Bij 'Hoger woert buyten Haarlem' vermeldt Andries: 'uyt de nalatenschap van floris vlaming: heeft syn dochter in den jaar 1713 dese plaas gekocht voor een som van f 17600 gl pieter vlaming [begin 1734] overleden synde: is de plaats te koop in het openbaar opgevylt door myn soon Gerrit Schoemaker als makelaar: doch is onverkocht gebleven: synde afgelopen tot f 8000 gulden.'⁷

Zijn beroepsbezigheden lieten Gerrit blijkbaar voldoende tijd voor andere activiteiten. Aan zijn werk is te zien dat hij een betere schoolopleiding had dan zijn vader. Volgens Nahuis was hij op verschillende gebieden actief. Zo hield hij zich bezig met geschied-, oudheid-, geslacht-, wapen-, zegel- en penningkunde en verzamelde hij gezichten van steden, dorpen, kerken, abdijen, kloosters, kasteelen, enz. en oude handvesten en oirkonden. Hij liet verscheidene heraldische, genealogische en archeologische handschriften na, waaronder beschrijvingen van gewesten, steden, dorpen, adellijke huizen en topographische en bibliographische registers. In de paragraaf 'Nalatenschap' hieronder wordt daar nader op ingegaan.

In brieven die Nahuis bezat wordt Gerrit's studeerkamer beschreven, onder andere de keurige bibliotheek, met zeldzame drukken, oude handschriften, bullen, zegels, enz., alles oordeelkundig gerangschikt. Nahuis somt ook op wat zich in die fraaie bibliotheek bevindt: godgeleerde-, geschied-, oudheid-, penning-, geslacht- en wapenkundige werken, waaronder zeldzame drukken, veel belangrijke handschriften en perkamenten brieven, een groote verzameling genealogiën, kwartierstaten, en een prachtige verzameling teekeningen met daarin gezichten van bijna alle bekende tekenaars. Tenslotte is er een klein kabinet van zilveren en koperen antieke en moderne medailles en munten.

Uit andere brieven in het bezit van Nahuis blijkt dat Gerrit ook gedenkpenningen voor huwelijksjubilea ontwierp, samen of in concurrentie met Cornelis Pronk.⁸ Behalve een klein kabinet van zilveren en koperen antieke en moderne medailles geeft zijn nalatenschap echter niet de indruk dat hij zich diepgaand met numismatiek bezighield.

Reizen en aantekeningen

Het ligt voor de hand dat Gerrit, evenals Andries, in verband met zijn topografische werk zo nu en dan op reis was. Veel weten we daar niet van. Uit een gedicht van A. van Halen blijkt dat deze samen met Gerrit Schoemaker in Oogstmaand 1719 een reis naar Kleef maakte.⁹ Van Halen tekende hen beiden, gezeten in een prieel van wijngaard, in de nabijheid van het Mauritsgraf. Kleef was in die dagen een populaire reisbestemming. Gerrit maakte veel aantekeningen en verzamelde gegevens voor een geschiedenis van dat hertogdom. In zijn nalatenschap bevond zich een handschrift: *Aantekeningen betreffende het Hertogdom Cleve, deszelfs steden, dorpen, sloten, abdijen, kloosters etc.*, in alfabetische volgorde, 24 blz. in-folio.¹⁰ Het is niet bekend of dit nog bestaat, en zo ja, waar.

Uit een brief die Andries Schoemaker op 5 juni 1733 schreef blijkt dat Gerrit tussen 1725 en 1733 soms zijn vader op diens reizen door Noord-Holland vergezelde. Het is niet helemaal duidelijk wanneer precies; vrijwel zeker in 1725 en waarschijnlijk ook later. Gerrit maakte daarbij notities en schetsen van dorpen, kerken en voornamen huizen. Daarvan is wat terug te vinden in Andries' vierdelige manuscript *Beschryving en Afbeelding der Steden; Dorpen; Geheugten; Adelyke en andere Gebouwen in West-Friesland (...)*. Sommige tekeningen van Andries daarin zijn gemaakt naar schetsen van zijn zoon. Het kan ook zijn dat Gerrit er zelf in tekende. In ieder geval schreef hij onderschriften onder tekeningen van zijn vader.

In de lijst van door Gerrit nagelaten manuscripten worden andere historisch-topografische beschrijvingen genoemd waarbij vermoed kan worden dat hij daar zelf geweest is. Twee daarvan, *Beschryving Der voornaamste afdeelingen, Eylanden, Dorpen en gehugten, geleegen en behoorende onder het Noordhollanse Synodus en Oudheden voor Gelderland en Zutphen* zijn op deze site in afzonderlijke hoofdstukken beschreven. Enkele titels van niet gevonden manuscripten lijken op topografische beschrijvingen te wijzen, zoals: *Aaloude Aadelijke Stamhuyzen en Riddermatige Hofsteden in 't Sticht van Utrecht Ao. 1611* (hier en daar met aant. en ophelderingen door G. Schoemaker vermeerderd.); *Afbeelding der Steden, Heerlykheeden en andere gesigten in Zeeland; Gesigte van de steden, dorpen en andere gebouwen in het Stigt Utrecht; Alphabetisch-register van eenige Dorpen. &c. in Holland / Zeeland &c.; Aentekeningen op Adelijke Huizen in Holland*.

Een niet genoemd aspect zijn de tekeningen in Gerrits manuscripten. Sommigen zijn van hemzelf, maar er is te weinig van bekend om daar dieper op in te gaan. Verder kon hij putten uit zijn hier boven al vermelde verzameling tekeningen. Nahuys noemt namen: C. Pronk, Rembrandt, Rogman Vlieger, A. Rademaker, de Haan, Stellingwerf, Cloots, Antonia Houbraken, Stork, van Ostade, Zaanredam, Picart, Goltzius, Goeree, Beerestraat en anderen.¹¹ Tekenaars dus van zowel de oude als de nieuwe generatie. Uit de bewaard gebleven manuscripten van Gerrit krijgen we de indruk dat hij zich minder bekommerde om een natuurgetrouwe weergave dan zijn vader Andries, die er 'den grooten tekenmeester Cornelis Pronk' voor inhuurde.

Mogelijk doen we Gerrit onrecht met de suggestie dat hij wat afzijdig stond tegenover de nieuwe stroming in het topografisch tekenen. We zijn geneigd te veronderstellen dat hij in zijn topografische werk een nàvolger van Andries was, maar is dat wel zo? Gerrits manuscript *Oudheden voor Gelderland en Zutphen* heeft als jaartal 1721. Zijn reis naar Kleef, waar hij aantekeningen maakte voor een geschrift over dat hertogdom, was in 1719, toen hij 27 jaar oud was. Andries had zich eerst met de penningkunde bezig gehouden en begon zich pas later voor topografie te interesseren. Misschien wel in navolging van zijn zoon. Weliswaar was Andries al in 1713 naar Kleef geweest en had hij in 1714 door Zuid-Holland gereisd, maar toen zat hij nog volop in de numismatiek.

Andries' brief aan Gerrit van 11 april 1728¹² geeft op het eerste gezicht een andere indruk: 'met myn ledige uren geen weg wetende: soo hebbe ik ondernomen: om de steden dorpen: gehuchten: buurten: adelyke en andere gebouwen van gans holland en west vriesland by een te brengen en van deselve een korte aantekening te maken (...) hebbe ik (als u wel weet) reeds drie soomers versleten (...)'. Natuurlijk wist Gerrit dat. Bij een deel van die reizen was hij er immers zelf bij. Vader en zoon woonden beiden in Amsterdam en zagen elkaar regelmatig. Deze brief van Andries aan zijn zoon is vooral een verantwoording over wat hem bezielde en waarmee hij zich in zijn vrije tijd bezig hield. Andries was in 1723 weduwnaar geworden en had blijkbaar verder weinig meer omhanden. Daardoor kon hij zo veel tijd aan zijn hobby besteden. Gerrit had zijn werk als makelaar en een groot gezin. Door zijn vroege dood heeft hij weinig afgemaakt en is er van zijn werk niet veel bewaard gebleven. Maar het is heel goed mogelijk dat Gerrit, wat het beschrijven van steden, dorpen, adellijke huizen etc. en hun geschiedenis betreft, eerder initiatiefnemer dan volger was.

Genealogica

Uit het manuscript *Genealogica* in Bibliotheek Arnhem, dat bij de handschriften van de Schoemakers wordt besproken, blijkt dat Gerrit veel tijd besteedde aan het samenstellen van genealogieën van belangrijke geslachten en de daarbij behorende wapens en zegels. Dat was een bezigheid die in die tijd door velen beoefend werd. Er werden onderling gegevens uitgewisseld, zowel door bezoeken over en weer als via brieven. Daarbij werden ook vaak genealogieën uitgeleend. In het manuscript liggen enkele brieven aan Cornelis Backer. In die van 13 juni 1733 gaat het om gegevens over wapens waarom Backer gevraagd heeft. Op 5 januari 1735 stuurt hij geslacht tafelen terug en vraagt hij andere ter inzage. Daarvan noemt hij er zestien bij naam en vervolgt: 'en soo der eenige oude waaren, daar van ben ik slegt voorsien'. Op 20 februari 1735 stuurt hij aan Backer onder andere enkele 'geslagt Tafelen' waar deze

om gevraagd had en vraagt er zelf weer twaalf ter inzage. Een ander los blad, van onbekende hand, vermeldt dertig namen 'Aan den Hr. Schoemaker 1735 medegegeven'.

In *Genealogica* ligt ook een door Gerrit geschreven lijst van 'Genealogieën onder my', die 203 namen bevat.¹³ Er is geen aanwijzing wanneer en waarvoor Gerrit deze lijst schreef. De enkelvoudige namen zonder enige toelichting doen vermoeden dat ze vooral voor intern gebruik bestemd was.

Een groot deel van de namen op de lijst vinden we terug in de catalogus van de derde veiling van Gerrits nalatenschap.¹⁴ In een 'Berigt aen de Leezer' wordt meegedeeld dat de verzameling 'voornaementlyk bestaat in eene zeer concideraebelen menigte van Geslagt-lijsten, waer onder eenige zeer uitgewerkt en alle los en ongebonden zijn'. Ze zijn niet geschikt om op een kijkdag neer te leggen. Geïnteresseerden kunnen, 'zo drae alles in ordre is' aan de drukker het adres vragen waar de verzameling te zien is. De 'Geslagt-Registers' zullen hetzij ieder apart, hetzij bij zes of meerdere stuks geveild worden. Tenslotte wordt nog bericht 'dat geen Papieren door Mejuffrouw de Wed. uyt haer Huys te bezien zal gegeven worden.'

In dit *Register* van nagelaten werk komen twee series namen voor. Dat zijn steeds de namen van een man en zijn vrouw, waarbij een volgend huwelijk een nieuw blad oplevert. Enkele bladen of tussengevoegde mappen betreffen vroegere heersers. De eerste serie, Genealogische Tafelen, begint met Omslag A, waarin 98 namen; dan volgt omslag B. met 76 en C. met 24 namen. Samen dus 198 paren. Per map liggen de bladen op alfabetische volgorde van de naam van de man.

De tweede serie heeft een opschrift, nl.: 'Geslagt-Registers'. Daarin staan in doorlopende alfabetische volgorde, verdeeld over tweeëntwintig mappen, de namen van 195 echtparen. De namen die met R t/m Z beginnen ontbreken; dat zullen er nog ongeveer 50 geweest zijn.

Veel namen uit Gerrits 'Genealogieën onder my' komen ook in de eerste serie voor. Maar het verband tussen Gerrits lijst en de tweede serie is evident. Van de 150 namen in de lijst van Gerrit die met A t/m O beginnen staan er 125 ook in de 'Geslagt-Registers'. Omgekeerd staan er van de 195 namen in de 'Geslagt-Registers' 60 niet in de lijst van Gerrit. Dat zou er op kunnen wijzen dat het aantal 'Genealogieën onder my' later nog flink is uitgebreid. Het ligt echter ook voor de hand dat Gerrit op het moment van zijn onverwachte dood materiaal aan anderen ter inzage had gegeven en van anderen ter inzage had gekregen, terwijl de beheerder(s) van de nalatenschap dat niet wisten.

Eén geval is daarvan bekend. Dat staat in een brief van de bekende penningkundige Gerard van Loon van 7 februari 1737 aan Juff de Wed. Gerrit Schoemaker.¹⁵ Van Loon was een goede vriend van vader Andries en onderhield ook goede betrekkingen met diens zoon. Hij had pas later van Gerrits overlijden gehoord en condoleert de weduwe. Sedertdien heeft hij een catalogus van nagelaten boeken van haar man in handen gekregen en daarin staan stukken die hij Gerrit ter hand gesteld had om er een genealogie van te maken. Het zal uit onkunde gebeurd zijn, schrijft hij, maar het zijn belangrijke stukken in een erfenskwestie en die mogen uiteraard niet verloren gaan. Dat zou 'zeer zware moeilijkheden zoo voor UWE als mij wegens dat kind' ten gevolge hebben.

Dit geval bevestigt wat de uiteenlopende aantallen en het over en weer versturen van briefjes en genealogieën al doet vermoeden: het was een nogal rommelige en tijdverslindende manier van vrijetijdsbesteding. Door Gerrits vroege dood is bovendien veel van dit werk onvoltooid gebleven. Het is niet bekend waar de 'Genealogische Tafelen' en 'Geslagt-Registers' uit zijn nalatenschap terecht gekomen zijn. Waarschijnlijk zijn ze uit elkaar geraakt en door anderen in hun collecties opgenomen.

Publicaties

We zagen al hoe vader Andries en zoon Gerrit in de *Beschryving en Afbeelding der Steden; Dorpen; Geheugten; Adelyke en andere Gebouwen in West-Friesland (...)* hebben samengewerkt. Gerrit heeft ook in andere manuscripten van zijn vader een aandeel gehad. Bovendien schreef hij verschillende titelbladen voor hem, misschien wel omdat zijn handschrift zo veel leesbaarder was. Waar vader Andries en zoon Gerrit hebben samengewerkt is beider werk soms moeilijk te onderscheiden. Later inbindwerk heeft verdere verwarring veroorzaakt. De verschillende handschriften van vader en zoon Schoemaker worden elders besproken.

Gerrit werkte echter ook mee aan boeken die gedrukt werden of zouden worden:

Noordhollandsche Arkadia, 1732, in -8, door Bruin, Cl., verrijkt met aantekeningen van den Heere Gerrit Schoemaker. Dit is een verslag in dichtvorm van de reis die Claas Bruin samen met Andries Schoemaker in 1725 maakte. Via voetnoten geeft Gerrit een toelichting bij alle door Claas Bruin genoemde plaats- en andere geografische namen, historische gebeurtenissen en belangrijke historische personen. Bij elkaar beslaan deze noten meer dan een kwart van de totale tekstomvang. Het is het eerste werk dat van Gerrit in druk verscheen. Dit boek wordt in het hoofdstuk 'Andries reizen' uitvoeriger beschreven.

Amstellandsche Arkadia, of beschryving van de gelegenheit, toestant en gebeurtenissen van Amstelland, 1737, 2 delen in -8, door Daniël Willink en Gerrit Schoemaker. In een woord aan de lezer deelt de drukker/uitgever Arend van

Huyssteen mee dat Daniël Willink (1676-1722) onder het schrijven van dit werk overleed. 'Gerrit Schoemaker, onlangs door vroegtijdig afsterven weggerukt, [heeft] 't geen nog aan het werk ontbrak (...) in dien staat gebracht als ik den Lezer mededeelde.'

Nahuys plaatst bedenkingen bij het auteurschap van Gerrit Schoemaker.¹⁶ Hij bezit een voor de drukker bestemde geschreven titel van het werk, waarin staat dat Jan-Lodewyk Schuer het heeft samengesteld uit nagelaten werk van Willink. Toch staat op het tweede blad een opdracht van dezelfde J. L. Schuer aan Gerrit Schoemaker, waarin het werk aan hem wordt opgedragen. Nahuys veronderstelt dat eerst Gerrit Schoemaker de opdracht tot bewerking kreeg en na diens vroegtijdig overlijden door Schuer werd vervangen. Om toch het werk 'met den gevierden naam van Schoemaker te versieren' zou de drukker met Schuer overeengekomen zijn om Schoemaker als bewerker te noemen.

Verhandelingen over de barometers, thermometers, en notiometers of hygrometers, 1738, door D. Dalencé. Hierbij wordt ook de naam van G. Schoemaker genoemd. Nahuys vermeldt dat Gerrit werken over genealogie en numismatiek, maar ook over natuurkunde, uit het Frans in het Nederduitsch vertaalde. Uit zijn beschrijving van Gerrits nagelaten werk blijkt dat hij, althans bij de boeken in folio, die vertalingen maakte op doorschoten vellen in het origineel.¹⁷ Een vertaling van het oorspronkelijke *Traité des Baromètres, Thermomètres, etc.*, in 1688 in Amsterdam uitgegeven, verscheen in 1730 en 1738 bij verschillende uitgeverij te 's Gravenhage in het Nederlands. De naam Schoemaker komt er niet in voor.

De *Beschryving van Amsterdam* is nooit gedrukt, maar mag hier wel genoemd worden. Nahuys noemt een postscriptum onder een brief van 27 augustus 1735, waarin Cornelis Backer aan Gerrit Schoemaker vraagt: 'Hoe gaat het met de beschrijving van Amsterdam?'¹⁸ Uit verschillende briefjes die Pieter Vlaming tussen 1729 en 1733 aan Gerrit Schoemaker schreef, blijkt dat ze samen met Christoffel Beudeker aan een historische beschrijving van Amsterdam werkten. Later komt daar B. Huydekoper bij. In verband daarmee kwamen ze zo nu en dan bij elkaar en ze wisselden ook schriftelijk gegevens uit. Verschillende stukken waren al klaar. Maar Pieter Vlaming overleed op 2 februari 1733 en Gerrit Schoemaker volgde hem op 18 oktober 1736. De anderen hebben het werk blijkbaar niet voortgezet, want het boek is nooit in druk verschenen. In Gerrits nalatenschap vinden we stukken die mogelijk voor de *Beschrijving van Amsterdam* bestemd waren, zoals 'afbeelding der voornaamste zoo geestelijke als Weereltlyke, en byzondere gebouwen in en om de Stadt Amsterdam en Amstellant, by een versamelt door den Overledenen.'¹⁹ [sic]

REGISTER
Van een zeer schooné Verfaaming van
meest Nederduitsche
BOEKEN,
Bestaande zoo in
THEOLOGISCHE, als voornamentlyk
OUDHEDEN, HISTORIEN, GE-
SLAGT- en WAPENKUNDE.
Infonderheid de Nederlanden betreffende,
Neevens veel
Met de Handt geschreevene BOEKEN, tot de
Nederlandische Historien &c. behorende.
Nagelaten door
GERRIT SCHOEMAKER.
Welke verkogt zullen werden, door de Boekver-
koopers JOANNES OOSTERWYK, en SA-
LOMON SCHOUTEN, ten huize van de
Overledene, op de Dinsdag by de
Schouten by die Schijlpen / op Maan-
dag den 18 Febr. 1737.
Alwaar de Boeken op Dinsdag en Saterdag den
15 en 16. Febr. konnen gezien worden.

TE AMSTERDAM,
By JOANNES OOSTERWYK en SALOMON SCHOUTEN,
Boekverkoopers.
Alwaar het Register te bekomen is:

Nalatenschap

Toen Gerrit in 1736 overleed had hij een grote hoeveelheid boeken, prenten en tekeningen, manuscripten e.d. verzameld. Ze zijn opgesomd in drie gedrukte veilingcatalogi:

Register Van een zeer schoone Verzameling van meest Nederduitsche BOEKEN (...) (Theologische, Oudheden, Historien, Geslacht- en Wapenkunde), verkocht door de boekverkopers Joannes Oosterwyk en Salomon Schouten ten huize van de overledene op 18 februari 1737,

Register Van een schoone Verzameling van PRENTEN en TEKENINGEN (...) (gezichten van steden, dorpen en herenhuizen, portretten, Franse Prenten, kaarten medailles, rariteiten), verkocht ten huize van de overledene op 4 maart 1737 en volgende dagen door Christiaan Wyers,

Register Van een zeer schoone Verzameling van met de Hand geschreven Boeken, Inzonderheyd Geslagt- en wapenkundige (...) (Geslachten van Nederlandsche en vooral Amsterdamse families, wapens, zegels), verkocht ten huize van de weduwe op de Keizersgracht door Salomon Schouten op 13 januari 1738.

Hiervoor is geconstateerd dat Genealogiën vaak geleend en uitgeleend werden en dat in de veilingcatalogi ook geleende spullen worden vermeld. Met boeken zal het niet veel anders gegaan zijn. In de boedel van Gerrit komen ook veel geschriften van zijn vader voor, die veertien

maanden vóór hem was overleden. Na Gerrit's vroegtijdige dood moesten anderen dat alles ordenen en het is dan ook geen wonder dat de verdeling van het vele materiaal over de drie veilingssessies niet altijd even logisch was.

Zo staan in het Register van boeken 73 handschriften, waaronder ongeveer 30 van vader Andries, die eigenlijk in het deel van met de hand geschreven boeken hadden moeten staan. Daarnaast komen ook in het Register van prenten en tekeningen en in dat van 'Boeken' over Geslagt- en Wapenkunde veel items voor die daar eigenlijk niet in horen.

Dat neemt niet weg dat Gerrit een indrukwekkende bibliotheek bijeen gebracht had. Alleen al in het Register van de verkoping van 18 februari 1737 staan, de verschillende formaten bij elkaar opgeteld, 1.774 gedrukte boeken. De meeste zijn in het Nederlands, maar er zijn ook nog al wat Franse en Latijnse boeken bij. Ze zijn ingedeeld in:

- 439 Godgeleerde
- 661 Historische

- 342 Miscellanei
- 172 Poëtische
- 56 Regtgeleerde en
- 105 Medicynsche en Philosophische.

Veel ervan zijn werken uit de 17^e eeuw, met uit 1592 nog Pieter Cornelisz Bockenberg's *Historiæ Batavorvm*. Uit het vaak voorkomen van zijn naam onder de inteekenaren blijkt dat hij ook veel nieuwe boeken kocht. Bijvoorbeeld P. de la Rue's *Geletterd Zeeland* uit 1734.

Een aantal titels komen meer dan eens voor. Soms gaat het om verschillende drukken, maar er zijn ook dubbelen van dezelfde uitgave. Het is niet uitgesloten dat er ook boeken van vader Andries bij waren. Diens naam zien we echter weinig onder de 'Inteekenaren' van te verschijnen boeken.

Niet alles is geveild. Verschillende handschriften, documenten, brieven en portretten zijn in de familie gebleven. Via zijn grootmoeder Anna Petronelle Schrevelius (1758-1828), een kleindochter van Gerrit Schoemaker, kwamen ze later geheel of gedeeltelijk in het bezit van Maurin Nahuys. Wat er met diens nalatenschap is gebeurd konden we helaas niet achterhalen.

Noten

- ¹ Graaf Maurin Nahuys, 'Andries en Gerrit Schoemaker' in *Dietsche Warande*, 1887/88, nieuwe reeks no. 4, p. 313-322
- ² *Huwelykszangen, ter bruilofte van den heere Gerrit Schoemaker en jongkvrouw Margareta Esser. (...) 1714* / [Lud. Smids. ... et al.]
- ³ Nahuys, p. 430-433
- ⁴ Ook Nahuys bezat vier brieven uit de jaren 1735 en 1736 van Gerrit Schoemaker aan Cornelis Backer en hij schrijft over enige brieven van Cornelis Backer aan Gerrit Schoemaker.
- ⁵ Vader Andries in een brief aan zijn zoon Gerrit op 11 april 1728: (zie hiervoor het hoofdstuk 'Andries brieven aan zijn kinderen') 'wat nu verder van de leg of rekenpenningen mitsgaders de noot munten, belangt: hebbe ik nergens soo heerlyk gevonden als by den heere Cornelis backer, schepen der stad Amsteldam: gesproken uyt de oude en deftige stamme van de backers: wiens grootvader in syn E leven het amsteldamse Capitoool of aghtste wonder van de weereld als burger vader betreden heeft: en tegen woordig is zyn oom hoofdofficier derselver stad (...)'
- ⁶ Deze brieven liggen in het handschrift *Genealogica MSS* in Bibliotheek Arnhem, dat elders in deze publicatie wordt behandeld. Daarbij is ook een volledige transcriptie van de brieven opgenomen.
- ⁷ *Beschryving en Afbeelding der Steden; Dorpen; (...) in West-Friesland (...) door Andries Schoemaker*, deel 2, folio 450 verso; transcriptie M.J.C. Otten.
- ⁸ Nahuys p. 539, II E. en F.
- ⁹ Nahuys p. 543, 7.
- ¹⁰ Nahuys, p. 535, 4.
- ¹¹ Nahuys, p. 314
- ¹² zie bij Andries Schoemaker - brieven aan zijn kinderen.
- ¹³ Deze lijst is bij de beschrijving van het manuscript gereproduceerd.
- ¹⁴ *Register Van (...) Boeken, inzonderheid geslacht- en waepenkundige: Bestaende in de De Geslagten der voornaemste Nederlandsche dog inzonderheyd Amsterdamsche Familien (...)*, te verkopen op 13 januari 1738.
- ¹⁵ Uit Edward van Even, 'Gerard van Loon' in *Dietsche Warande* IX 1871, p. 240-241. Graaf Maurin Nahuys had de brief beschikbaar gesteld. Er wordt nog gewag gemaakt van een andere brief, van 13 februari 1737, van Van Loon aan Juffrouw Margareta Esser. Die is echter niet gepubliceerd en uit een mededeling van redacteur Alb. Th. (Alberdingk Thijm) blijkt dat slechts een deel van de brieven die Van Even aandroeg hier gepubliceerd is.
- ¹⁶ Nahuys, p. 320 e.v.
- ¹⁷ Nahuys, p. 537. In het *Register van met de hand geschreven boeken*, door Gerrit nagelaten en verkocht op 13 januari 1738, worden de volgende werken genoemd:
in folio:
24. Pierre Balthasar les Généalogies, etc. des forestiers et comtes de Flandres met schoon Papier doorschooten en in 't Nederduytsch vertaald door den Heer G. Schoemaker met de afbeeldingen der Graeven.
25. Claude François Menestrier, Histoire du Roy Lonis le Grand par Médailles etc. met schoon Papier doorschooten en door wijlen den Heere G. Schoemaker in 't Nederduytsch vertaald.
in quarto:
34. d'Alence. Traité des Baromètres, Thermomètres, etc. Amsterdam 1688, door G. Schoemaker, in het nederduitsch vertaald.
35. d'Alence, van de Zeylsteen, door G. Schoemaker vertaald.
36. Rohault. Traité de physique, door G. Schoemaker in 't Nederduitsch vertaald.
Nr. 24 stamt uit 1580 en is enkele malen herdrukt, nr. 25 is van 1691, nr. 36 van 1672 en eveneens herdrukt.
- ¹⁸ Nahuys, p. 316 e.v.
- ¹⁹ Register van prenten en teekeningen nagelaten door Gerrit Schoemaker, p. 3 nr. 1.